

Kıyamet gününde mizanın mahiyeti

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ ۚ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُو۟لَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

O gün amellerin tartılması da haktır. Kimlerin sevabı ağır basarsa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُو۟لَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا
بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ

Kimin de tartıları hafif gelirse, işte bunlar da âyetlerimize zulmetmeleri sebebiyle kendilerine yazık edenlerdir. A'râf Sûresi(7) 8-9. Ayet

Amellerin tartılması hususunda âlimler iki görüş ileri sürmüşlerdir. Bunlardan birincisi, hadislerde açıkça ifade edilen **hakikî mizan (terazi)** anlayışıdır.

Birinci Görüş: Hakikî Teraziler Kurulacak

Bu görüşe göre Allah Teâlâ, kıyamet günü bir dili (ibresi) ve iki kefesi bulunan gerçek bir terazi kuracaktır. Bu terazide kulların hayır ve şer amelleri tartılacaktır. Nitekim İbn Abbas (r.a), mü'minin amellerinin güzel bir surette getirilip terazinin kefesine konulacağını ve onun iyiliklerinin kötülüklerine galip geleceğini ifade etmiştir. Bu durum, Kur'ân'da geçen "Kimin terazileri ağır basarsa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir" hakikatinin tecellisidir.

Tartmanın Nasıl Olacağına Dair İzahlar

Bu görüşü kabul edenler, tartmanın keyfiyeti hakkında farklı açıklamalar yapmışlardır:

a) Amellerin Suret Kazanması

İbn Abbas'a göre mü'minin amelleri güzel bir surette, kâfirin amelleri ise çirkin bir surette getirilir ve terazide bu suretler tartılır. Yani amel, somut bir varlık hâline dönüştürülür.

b) Amel Sahifelerinin Tartılması

Cumhur müfessirlere göre tartılan şey, kulların amellerinin yazılı olduğu sahifelerdir. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.s)'e "Kıyamet günü ne tartılacak?" diye sorulduğunda "Sahifeler"

buyurmuştur.

Abdullah b. Ömer (r.a)´den Hz. Peygamber (s.a.s)´ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Kıyamet günü bir adam terazinin başına getirilir ve onun için doksandokuz da kayıt defteri getirilir. Bu kayıt defterlerinden herbirinde göz alabildiğine o insanın hataları ve günahları bulunur. Bunlar terazinin bir kefesine konur. Sonra o adama ait, üzerinde kelime-i şahadet bulunan, parmak ucu kadar bir kağıt çıkarılır ve terazinin diğer kefesine konulur. Bu kefe, öbürüne baskın çıkar.”

İkinci Görüş: Amellerin Tartılmasından Maksad, Allah’ın Hükmetmesidir

Amellerin tartılması hususunda ileri sürülen ikinci görüşe göre, mizan (terazi) hakikî bir tartı aleti değil; **Allah Teâlâ’nın adaleti ve hükmünün bir ifadesidir**. Bu görüş, Mücâhid, Dahhâk ve A’meş gibi âlimlere nispet edilmiş; sonrakilerin bir kısmı da bu görüşü tercih etmiştir.

Bu anlayışa göre ayette geçen “tartı” ifadesi, Arap dilinde mecaz olarak **adalet, denge ve hüküm verme** manasında kullanılmıştır. Çünkü insanlar arasında adalet, çoğu zaman tartı ve ölçü ile ortaya konur. Bu sebeple “tartı” kelimesinin “adalet” manasında kullanılması dil bakımından mümkündür. Nitekim Araplar, bir kimsenin kıymeti olmadığını ifade etmek için “Onun yanında hiçbir ağırlığı yoktur” derler. Bu, hakikî bir tartı değil; **değer ve hüküm**

bildiren mecazî bir ifadedir. Kur’ân’da da **فَلَا نُقِئُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزَنًا** “Biz kıyamet gününde onlar için hiçbir tartı kurmayacağız” (Kehf, 105) buyrulması, bu kullanımın bir delilidir.

Bu görüşü savunanlar şöyle der: Mizanın asıl gayesi, bir şeyin miktarını belirlemektir. Hâlbuki ameller, arazdır; yani yapılmış ve bitmiş şeylerdir. Yok olmuş bir şeyin tartılması mümkün değildir. Bu sebeple burada gerçek bir tartıdan değil; **Allah’ın kulları hakkında vereceği kesin ve adil hükümden** söz edilmektedir.

Ayrıca denilir ki: Eğer kul, kıyamet günü Allah’ın adil ve hakîm olduğunu kabul ediyorsa, O’nun hükmü zaten yeterlidir; ayrıca bir tartıya ihtiyaç yoktur. Eğer bunu kabul etmiyorsa, o zaman kefelerin ağır basması da onun için kesin bir delil teşkil etmez. Bu durumda mizanın zahirî tartı anlamında bir faydası kalmaz.

Buna karşılık birinci görüşü savunanlar şu cevabı verir: Kıyamet günü herkes Allah’ın zulümden münezzehe olduğunu bilecektir. Mizanın kurulmasının hikmeti, Allah’ın adaletini göstermek değil; **bu adaletin sonucunu mahlûkata açıkça izhar etmektir**. Yani kimin üstün olduğu, kimin kurtuluşa erdiği, bütün kıyamet ehline gösterilecektir. Bu da mü’min için sevinci artırır; günahkâr için ise pişmanlığı, korkuyu ve rüsvaylığı çoğaltır.

Bu üstünlüğün nasıl ortaya çıkacağı hususunda da ihtilaf edilmiştir. Bazı âlimler, iyilikler ağır

bastığında kefedeki bir nurun, kötülükler ağır bastığında ise bir karanlığın görüneceğini söylemişlerdir. Diğerleri ise bu üstünlüğün, kefelere hakikî olarak ağır basmasıyla ortaya çıkacağını ifade etmiştir.

Kıyamet Gününde Birden Fazla Mizan Meselesi

Bu konuda en açık yaklaşım şudur: Kıyamet gününde tek bir terazi değil, **birden fazla**

terazi (mevâzîn) bulunacaktır. Bunun delili, Enbiya Suresi 47. Ayet'te geçen **وَنَضَعُ**

الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ "Biz kıyamet günü adalet terazileri kurarız" ifadesi ile, "Kimin terazileri ağır basarsa..." şeklindeki çoğul kullanımın birlikte değerlendirilmesidir.

Buna göre denilebilir ki: İnsan fiilleri tek tip değildir. Kalbin amelleri, uzuvların fiilleri ve sözler birbirinden farklı mahiyetler taşır. Dolayısıyla her birine uygun **ayrı ayrı mizanın bulunması**, ilâhî adaletin daha kapsamlı ve tafsilatlı bir şekilde tecellisini gösterir.

Zeccâc'ın İzahı

Zeccâc, ayette "teraziler" (mevâzîn) kelimesinin çoğul gelmesini iki şekilde açıklar:

1. a) Cem' lafzının müfred yerine kullanılması

Araplar bazen çoğul bir kelimeyi tekil manada kullanırlar. Bu, dilde bilinen bir üsluptur. Dolayısıyla "teraziler" ifadesi, tek bir teraziyi de ifade edebilir. Araplar bazan cemî kelimeyi müfred yerinde kullanarak, "Falanca Mekke'ye doğru katırlar üzerinde yola çıktı" derler.

2. b) "Mevâzîn"in "mizan" değil "mevzun" olması

Yani burada kastedilen şey teraziler değil; tartılan amellerdir. Buna göre ayetin manası, "kimin amelleri ağır gelirse" şeklinde anlaşılır.

Râzî'nin Buna Yaklaşımı

Buna karşılık şu itiraz yapılır: Bu iki izah da ayetin zahirinden uzaklaşmayı gerektirir. Hâlbuki bir lafzı zahirinden te'vile götürmek, ancak zahir manayı kabul etmek imkânsız olduğunda caizdir.

Oysa burada böyle bir imkânsızlık yoktur. **Kıyamet günü dili ve kefelere bulunan gerçek terazilerin kurulması aklen mümkündür. Ayrıca amellerin çeşitli şekillerde tartılması da mümkündür. Bu durumda ayetin zahir manasını terk edip mecaza gitmeye zorlayan bir sebep yoktur.**

Bu yüzden en uygun yaklaşım şudur: Ayet, zahiri üzere anlaşılmalı ve kıyamet günü **hakikî mizanın kurulacağı** kabul edilmelidir.

Ey Rahmeti gazabını geçmiş olan Rabbimiz... Bize rahmetinle muamele eyle. Az

amelimizi çok eyle, çok günahımızı affeyle. Mizân kurulduğunda, amel defterleri açıldığında, hiçbir şey gizli kalmadığında bizi terazisi ağır gelenlerden eyle.